

Pure Audio Blu-ray A holnap audiofil hanghordozója?!

Tavaly a müncheni high-end shown jelentették be a „csak hangot” tartalmazó Blu-ray formátumot. Az ötlet a norvég 2L kiadó fiatal hangmérnökétől, Morten Lindbergtől származik. A megvalósításban egy német Blu-ray maszterring cég, a msm Studio segített, így tavaly elkészült az első komolyzenei Pure Audio Blu-ray lemez, az Edvard Grieg: Piano Concerto (2L60SABD).

Technikai és zenei csemege is egyben a korong. Különlegesség, mert ez az első komolyzenei Pure Audio Blu-ray lemez, és különlegesség azért is, mivel a zongoraverseny szólistája egy gép! Igen, a Duo-Art reprodukáló gépzongorát az Edvard Grieg (1843-1907)

által is elismert előadásban egy 1921-ben készült lyukszalag-tekercs szólaltatja meg. Mielőtt a zenéről többet is elárulnák, következzenek a technikai érdekességek: A kiadvány nem korlátozódik Blu-

ray tartalomra, ugyanis a dobozban található második lemez hibrid SACD, tehát „sima” CD réteget is tartalmazó lemez. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a Blu-ray korongon 3 féle formátunban, 7.1 és 5.1 csatornás DTS HD Master Audio,

Morten Lindberg audiofil surround felvételeinek lényeges eleme az akusztikus környezet. A Divetimenti felvételei a közép-norvégiai Selbu városka templomában készültek a Trondheimi Szólisták előadásában.

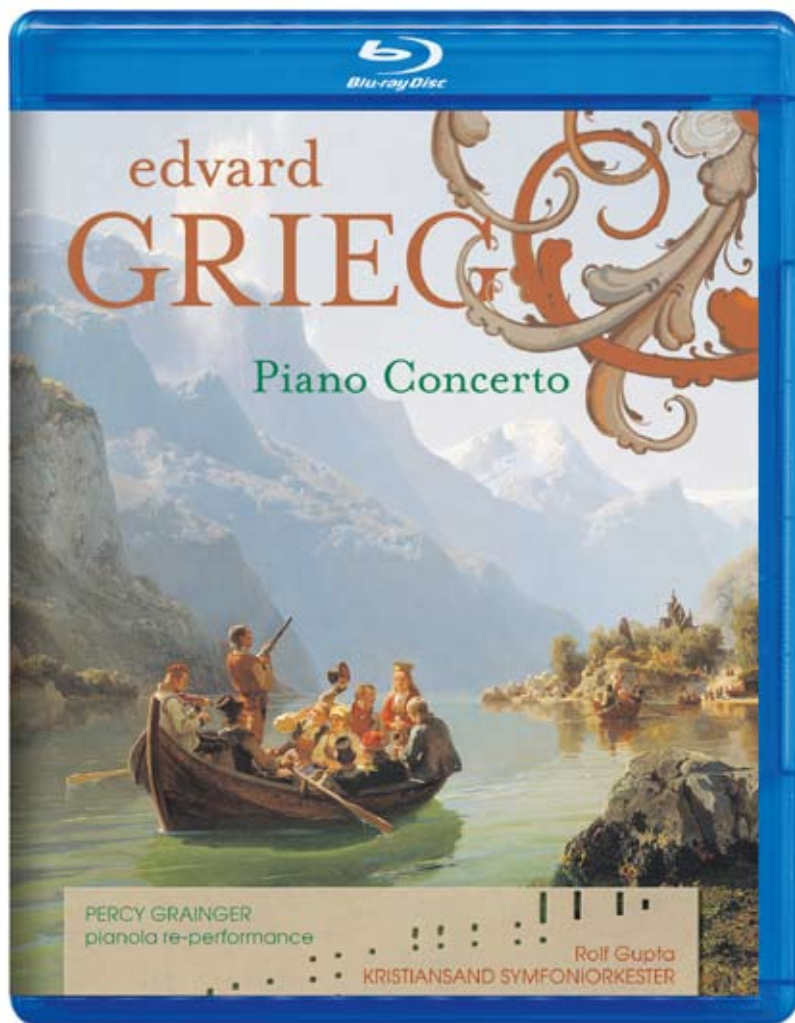
valamint 2.0 LPCM kódolással is hallgatható, továbbá az SACD változaton a sztereó mellett sokcsatornás változat is választható, így 6-féle audiofil formátumban jut birtokunkba a kiváló felvétel!

De ki az a Morten Lindberg, aki 2L kiadójával jövőbe látóként évek óta Blu-ray korongokon, tehát nagyfelbontású surround formátumban adja ki felvételeit? Valóban jövőbe látó, mivel 2008-ban adta ki világ-elsőként az első, „csak zenét” tartalmazó Divertimenti című kiadványt.

Amúgy a kiadó háttérét biztosító Lindberg Lyd (magyar jelentése: Lindberg „sound”, hangzás) stúdió megindítása az ezredforduló környékén egy igazi „jó időben jó helyen” sikertörténet. Egy norvég könyv-klub ajánlott egy meglehetősen nehezen megvalósítható lehetőséget: készítsenek kéthetenként egy-egy CD-kiadványt Edvard Grieg norvég zeneszerző zongorára és kamarazenekarra írt darabjaiból. A fiatal hangmérnök, Morten Lindberg kapva kapott az alkalmon és 14 lemezt készített, alig néhány hónap alatt, a felvételeket éjjel egy oszlói múzeumban vette fel, másnap megvágta, elkészítette a masztert és vitte sokszorosíttatni...

Emellett fontosnak érezte, hogy felvételei a lehető legjobb hangminőségben szólaljanak meg, ezért az elsők között készítette lemezeit Super Audio CD változatban is, no és természetesen az utóbbi nyújtotta lehetőséget kihasználva surround formátumban. Hát persze, hogy hamar felfigyeltek erre a bravúrra, úgyhogy hamarosan a Lindberg Lyd Norvégia legfelkapottabb komolyzenei hanfelvevő csapatává vált. Innen egyenes út vezetett a kiadó alapításához, és ha már a sudió neve Lindberg Lyd, így adódott a lemezkiadó neve is: legyen 2L... A 2L kiadó (www.2l.no) tízéves fennállása alatt hatvannál is több kiadvánnyal dicsekedhet, ezek közül pedig több is világelső a maga területén.

De visszatérve az első bemutatásra

kerülő Blu-ray különlegességre: a Duo-Art Pianola Piano – a gépzongora – az ausztrál Percy Grainger előadását rögzítette 1921-ben. (Gyakorlatilag a lyukkártyára rögzített előadás alapján egy pneumatikus rendszer mozgatja egy „közönséges” Steinway koncertzongora billentyűit.) A norvég zeneszerző akkoriban nagy elismeréssel beszélt az előadásról, ezért zenetörténeti csemege, hogy a Grieg: a-moll zongoraverseny most egy különlegesen jó felvételen szólal meg a Kristiansand szimfonikus zenekar kíséretében – és Percy Grainger posztumusz előadásában. Nos, a zongorajátékot ismerők számára természetesen felismerhető, hogy gépzongora szól, elsősorban a mikrodinamika hiánya miatt: főleg a finom részleteknél érezhető, hogy a dinamika

nem olyan árnyalt, mint egy hús-vér előadó esetében. Annál is inkább hallható ez a jelleg, mivel a 2L kiadványok nagyfelbontású felvételeinek jellegzetessége a széles dinamika tartomány. Igazi audiofil felvételekről van itt szó, alapfeltétel a kiváló akusztikájú helyszín, ahol a lehető legkevesebb mikrofonnal rögzítik felvételeiket, digitálisan. Mégpedig a lehető legnagyobb, a Super Audio CD-nél használt felbontás háromszorosával. Ezt aztán az adott kiadványhoz lekonvertálják többféle formátumra. A Grieg Pure Audio Blu-ray lemez 5.1 (192 kHz/24 bit) és 7.1 (96 kHz/24 bit) surround DTS HD MA, valamint a két csatornás (192 kHz/24 bit) LPCM változatban hallgatható.

A Pure Audio Blu-ray lényege, hogy képernyő nélkül is lehetővé teszi

a nagyfelbontású zenehallgatást. A lejátszás, állj, szünet, trackléptetés gombjai ugyanúgy működnek, mint a Blu-ray vagy DVD korongoknál, míg a formátumok váltogatását a távirányító négy színes gombjával tehetjük meg. Igazi bónusz a 2L Blu-ray kiadványainál, hogy amint azt már említettem, egy második korongot is tartalmaz, amely kétrétegű, így Super Audio CD lejátszóval nagyfelbontásban, vagy CD-játszóval a 44.1 kHz/16 bites változatban is meghallgatható. A Grieg korongon a zeneszerzőt is halljuk zongorázni, a Trolldaugeni Esküvő című zongoraverseny zongorajátékát a szerző előadásában 1906-ban rögzítették egy Phonola rendszerrel. Harmadikként pedig egy hegedű és zongora szonáta szól meg a lemezről, szólisták Oyvind

Bjora (hegedű) és Rex Lawson (Pianola). Az összes műben a kíséretet Rolf Gupta karmester vezényletével megszólaló Kristiansound Szimfonikus zenekara biztosítja.

A Divertimenti az 1800-as évek szórakoztató szalonzenéje volt. Jelles eseményekre írtak kisebb vonós kamarazenekarra darabokat. Egy másik „világ-első” kiadvány a norvég 2L kiadótól a Divertimenti című album (2L50SABD), amely a világon az első csak zenét tartalmazó komolyzenei Blu-ray korong. (Ez a lemez még nem Pure Audio Blu-ray, mivel a lejátszáshoz, a trackek és a formátum kiválasztásához szükség van képernyőre.) A felvétel másban is világelső, ez az első, amelyen az 5.1 mellett 7.1 csatornás surround változatban

is hallgatható. A magyar vonatkozással kezdem: Bartók Divertimento vonószekarra című darabja is megszólal Edvard Britten és Grazyna Bacwicz (lengyel) zeneszerzők divertimentói mellett. Az előadók a fiatal művészekből álló Trondheimi Szólisták, Oyvind Gimse vezetésével.

A 2007-ben egy közép-norvégiai falucska templomában készült felvétel érdekessége, hogy szabványos surround beállítással a 22 tagú szimfonikus zenekart – annak ellenére, hogy körbe ülték a mikrofonrendszert – hagyományos zenekari hangzásban hallgathatjuk. Ám felcsavarva a hátsó hangszórók hangerejét, a zenekar belsejében hallható hangzásban gyönyörködhetünk. És valóban gyönyörködhetünk, mert ízléssel vesz körül a zenekari hangzás. (A legelső surround felvételeknél – különösen a komolyzenében – komoly kihívás volt, hogy mi szóljon a hátsó hangszórókban. Sokáig úgy tűnt, hogy csak a terem-atmoszféra – mint az a koncertterem nézőterén üllve hallható. Ám a Divertimenti bizonyítja, hogy lehet másképpen is csinálni, anélkül, hogy az zavaró, vagy szokatlan lenne.)

A 2L „Nordic Sound” hangzás sikerét mi sem bizonyítja jobban, hogy idén a nemzetközi szaksajtó két felvételüket, a Flute Mistery és a Kleinberg: Treble & Bass című Blu-ray kiadványukat is Grammy díjra terjesztette elő a legjobb surround hangzás kategóriában. Az is jelzi az általuk képviselt minőséget, hogy a kiadó néhány éves fennállása alatt hét Grammy nominációt mondhat magáénak. Egy négy milliós kis északi ország hatalmas teljesítménye, hogy élenjáró felvételek sorát képes produkálni, amelyek nem csak technikai szempontból, de művészeti vonatkozásban is világszínvonalat jelentenek. Tehát borítékolni lehet, hogy hamarosan pont kerül az i betűre, és megszületik az első Grammy díj – amit anynyira megérdemel a Morten Linberg vezette 2L kiadó!

Matók István